

STORTINGET

Innst. 311 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:133 S (2021–2022)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingunn Foss, Sveinung Stensland, Peter Frølich, Tage Pettersen, Turid Kristensen, Mudassar Kapur og Sandra Brufbot om styrking av ofres stilling

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen gjennomføre et regelverksarbeid om varsling fra kriminalomsorgen der hensyn til fornærmede og etterlatte vektlegges sterkere enn det som ligger i dagens regler.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av en ordning med elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) ved brudd på besøksforbud.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Odd Harald

Hovland og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss og Sveinung Stensland, fra Senterpartiet, Ivar B. Prestbakmo og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wettrhus Thorsvik, viser til representantforslag om styrking av ofres stilling.

Komiteen vil understreke at en av statens viktigste oppgaver er å beskytte sine innbyggere, og at hensynet til utsattes behov og rettigheter skal stå sentralt i utarbeidelsen av lover, regler og tiltak. Komiteen vil videre understreke at problemstillingene som reises i representantforslaget og det at ofre for grov vold i mange tilfeller lever med store traumer og psykiske lidelser hele livet, er viktige.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener det er behov for å legge større vekt på hensynet til ofre for slik kriminalitet, og foreslår videre gjennomføring av et regelverksarbeid om kriminalomsorgens varsling av fornærmede og etterlatte, innføring av en ordning med elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud og endring av vilkårene for evigvarende kontaktforbud.

Komiteen viser til at forslagsstillerne mener at prinsippet om at straffegjennomføringen primært er et anliggende mellom offentlige myndigheter, fortsatt skal ligge fast, men at det er rom for et tydeligere regelverk som i større grad vektlegger fornærmede og etterlattes ønsker og behov. Komiteen ser at dette reiser prinsipielle spørsmål om hvordan ulike hensyn skal balanseres mot hverandre. Hensynet til at domfelte etter endt straffegjennomføring er ferdig sonet og skal leve et liv i frihet og rehabiliteres tilbake til samfunnet, samtidig

Beriktiget

som fornærmede eller etterlatte dermed kan oppleve å påtreffes domfelte utenfor fengsel.

Komiteen vil for øvrig vise til statsrådets vurdering i brev av 4. april 2022 som er vedlagt denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er i likhet med forslagsstillerne opptatt av voldsolfres stilling. Problemstillingene som reises i representantforslaget, er viktige, og arbeidet mot vold og overgrep er en prioritert oppgave for regjeringen. Dette innebærer trygghet og rettssikkerhet for den enkelte. Disse medlemmer har stor forståelse for den belastningen ofre for voldshandlinger opplever ved tilfeldigvis å møte gjerningspersonen i det offentlige rom eller ved å bli oppsøkt direkte, og vil understreke at regjeringens holdning er at hensynet til ofres behov og rettigheter skal stå sentralt i utarbeidelsen av lover, regler og tiltak.

Disse medlemmer viser til forslag om å gjennomføre et regelverksarbeid om varsling fra kriminalomsorgen, der hensynet til fornærmede og etterlatte vektlegges sterkere enn i dagens regler. Disse medlemmer vil i den sammenheng vise til at det følger av straffegjennomføringsloven at kriminalomsorgen etter gjeldende regelverk skal varsle fornærmede eller etterlatte i enkelte situasjoner om tidspunktet for endringer i situasjonen for en domfelt som gjennomfører straff. Det fremgår av statsrådets svarbrev til komiteen av 4. april 2022 at dette gjelder varsel om tidspunktet for overføring til straffegjennomføring utenfor fengsel, for frigang, for permisjon eller straffavbrudd, og for prøveløslatelse fra fengsel eller forvaring. Gjeldende regelverk søker både å ta hensyn til at fornærmede og etterlatte ikke skal utsettes for unødige påkjenninger, og samtidig støtte opp under domfeltes rehabilitering og tilbakeføring til samfunnet. Disse medlemmer vil vise til at hensynet til fornærmede og etterlatte og den påkjenningen med å påtreffes domfelte utenfor fengsel må balanseres mot samfunnets interesse av at den domfelte rehabiliteres og tilbakeføres til samfunnet og et ordinært liv. Regelverket om straffegjennomføring bygger på prinsippet om en gradvis overgang fra fengsel til full frihet, og disse medlemmer viser til at kriminalomsorgen på skjønnsmessig grunnlag skal vurdere hvilke behov fornærmede og etterlatte må antas å ha for å kunne forberede seg på at domfelte kan påtreffes utenfor fengsel.

Disse medlemmer viser til forslag om omvendt voldsalarm ved brudd på besøksforbud. Disse medlemmer vil understreke at både Arbeiderpartiet og Senterpartiet er opptatt av at kontaktforbud med elektronisk kontroll skal brukes i de riktige sakene, og er glade for at regjeringen har vært tydelig på at innsatsen mot vold og overgrep, og også bedre oppfølging av voldsolfre, skal styrkes. Disse medlemmer vil derfor understre-

ke at det er gjennomført en høring, og at et lovforslag knyttet til bruk av omvendt voldsalarm er på trappene. Disse medlemmer viser til at elektronisk kontroll er et svært inngripende tiltak, og må balanseres mot hensynet til fornærmedes behov for trygghet og sikkerhet. Disse medlemmer mener derfor at saken er av en slik art prinsipielt at den fortjener den helhetlige behandlingen som et lovforslag innebærer.

Disse medlemmer vil på den bakgrunn støtte forslaget om innføring av en ordning med elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud.

Disse medlemmer vil imidlertid understreke at elektronisk kontroll er et svært inngripende tiltak, og må balanseres mot hensynet til fornærmedes behov for trygghet og sikkerhet. Disse medlemmer tar derfor forbehold om at det faktisk er mulig å utforme en ordning med omvendt voldsalarm ved brudd på besøksforbud, som imøtekommer og ivaretar grunnleggende rettssikkerhetshensyn både for fornærmede og gjerningspersonen på en tilfredsstillende måte.

Disse medlemmer viser til forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, og støtter ikke dette. Disse medlemmer viser videre til statsrådets svarbrev, hvor det understrekes at dagens regler allerede gir nokså vid adgang til å ilegge kontaktforbud, og at det gjelder forholdsvis beskjedne begrensninger for den tidsmessige utstrekningen av kontaktforbudet. Straffeloven åpner videre for å ilegge kontaktforbud på ubestemt tid i de mest alvorlige sakene, sammen med at det i prinsippet ikke ligger noen begrensninger på hvor mange kontaktforbud som kan ilegges etter hverandre – forutsatt at vilkårene fortsatt er oppfylt. Disse medlemmer mener at tidsbestemte sanksjoner, slik som foreslås med dette forslaget, reiser en rekke prinsipielle problemstillinger, også av menneskerettslig karakter, som disse medlemmer ikke uten videre kan støtte. Disse medlemmer støtter synspunktet om at man må søke å utnytte de mulighetene som allerede ligger i regelverket.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener statens viktigste oppgave er å sørge for borgernes trygghet og sikkerhet. Det stiller krav til statens metoder for både å forebygge, avdekke, etterforske, irtteføre og bekjempe alvorlig voldskriminalitet, samt hvordan ofre for slik kriminalitet følges opp og ivaretas i etterkant. Disse medlemmer mener staten bør gi ofre for slik kriminalitet den støtten de trenger, slik at de kan komme videre i livet på best mulig måte.

Disse medlemmer er særlig bekymret over vold og overgrep som begås av personer offeret har en nær relasjon til, enten det er partner, familiemedlem eller andre i offerets nære krets. I slike relasjoner forårsaker vold og overgrep skade utover de umiddelbare fysiske

og psykiske traumene, men også et grovt tillitsbrudd og en krenkelse av offerets trygghet. Disse medlemmer mener innsatsen mot denne formen for vold og overgrep bør skjerpes, slik at hensynet til offeret tillegges langt mer vekt enn i dag. I den forbindelse viser disse medlemmer til forslagene Høyre har fremmet i Dokument 8:218 S (2021–2022) om bedre forebygging og bekjempelse av partnerdrap.

Disse medlemmer viser til Meld. St. 39 (2020–2021) Kriminalomsorgsmeldingen, hvor regjeringen Solberg tok til orde for å legge større vekt på hensynet til fornærmede og etterlatte i deler av straffegjennomføringen. Disse medlemmer viser til oppsummeringen av dagens regelverk i Meld. St. 39 (2020–2021) side 54:

«Regelverket er i stor grad utformet slik at varsling skal skje '[d]ersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet'. Denne utformingen innebærer at kriminalomsorgen på skjønnsmessig grunnlag skal vurdere hvilke behov fornærmede og etterlatte må antas å ha for å kunne forberede seg på at domfelte kan påtreffes utenfor fengsel. Regelverket legger ikke opp til at kriminalomsorgen på forhånd skal innhente en uttalelse fra fornærmede eller etterlatte, hverken om den endringen for domfelte som besluttes, eller om disse har behov for, eller ønsker, å bli varslet.»

Disse medlemmer viser til høringsuttalelsene fra Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) og Stine Sofies Stiftelse. Stine Sofies Stiftelse opplyser i sin høringsuttalelse at de har gjennomført en kartlegging av dagens varslingsrutiner i kriminalomsorgen, og at gjennomgangen viser at dagens regelverk praktiseres ulikt og at det er klart behov for forbedringer. Av forbedringer pekes det på behov for å tydeliggjøre i hvilke tilfeller det er «av betydning» for ofre å blir varslet, for eksempel ved at ofrene bør få rett på varsling ved innkalling til soning. Videre peker Stine Sofies Stiftelse på at varsling med tilstrekkelig informasjon gir forutsigbarhet og bidrar til å styrke barnas mulighet til å få en tryggere hverdag. Disse medlemmer viser til at JURK mener at fornærmede alltid skal varsles når domfelte er ute på permisjon eller er løslatt fra fengsel.

Disse medlemmer er enige med høringsinstansene i at det er behov for bedre varslingsrutiner i kriminalomsorgen. Det er derfor beklagelig at statsråden i sin uttalelse datert 4. april 2022 opplyser at regjeringen heller vil prioritere «annet viktig regelverksarbeid». Det vitner etter disse medlemmers oppfatning om at regjeringen ikke har forstått hvilken belastning det er for ofre og etterlatte å leve i frykt for nye overgrep og krenkelser. Disse medlemmer peker på at mens domfelte etter endt straffegjennomføring vender tilbake til et liv i frihet, har straffbare handlinger i noen tilfeller uopprettelige og livsvarige konsekvenser for dem som er rammet.

Samtidig understreker disse medlemmer at utforming av varslingsrutinene reiser flere vanskelige og prinsipielle spørsmål om hvordan hensynene til fornærmede og den domfeltes rehabilitering skal veies mot hverandre. Det er etter disse medlemmers oppfatning uansett grunn til å legge større vekt på hensynet til fornærmede og etterlatte enn i dag, slik at de ivaretas bedre. Dette handler om å plassere ansvaret og byrden der den hører hjemme, nemlig hos gjerningspersonen. Disse medlemmer mener derfor mindre bør være opp til skjønnsmessige avveininger i kriminalomsorgen, og at ofres mening i større grad skal innhentes og tillegges vekt. Særlig ved alvorlige integritetskrenkelser mener disse medlemmer at det bør innføres en automatisk varslingsplikt. Dette bør i så fall vurderes nærmere i et eventuelt regelverksarbeid.

Videre viser disse medlemmer til at JURK i sin høringsuttalelse også skriver at de i sin saksbehandling møter klienter som lever i frykt for voldsutøver, og at tiltak som evigvarende kontaktforbud, bruk av omvendt voldsalarm ved brudd på besøksforbud og varsling av fornærmede ved permisjoner og løslatelse av domfelte kan avhjelpe denne frykten og i større grad flytte byrden over på gjerningspersonen.

Disse medlemmer viser også til at Stine Sofies Stiftelse uttaler at «[e]n lovendring som gir påtalemyndigheten mulighet til å ilegge omvendt voldsalarm vil kunne gi flere barn og unge bedre trygghet på et tidligere tidspunkt i livet». Stine Sofies Stiftelse peker på statens forpliktelser etter barnekonvensjonen artikkelene 6, 19 og 39, samt behovet for lik praksis rundt bruk av voldsalarm uavhengig av hvor man bor i landet.

Disse medlemmer viser til at et lovforslag om å utvide bruken av omvendt voldsalarm allerede har vært på høring, og at høringsfristen gikk ut 6. desember 2021. Forslaget er således ferdig utredet og klart til å fremmes. Disse medlemmer mener regjeringens passivitet er sterkt beklagelig, og ber om at departementet snarest fremmer et lovforslag om økt bruk av omvendt voldsalarm for Stortinget.

Videre viser disse medlemmer til at Stine Sofies Stiftelse foreslår en rekke endringer i straffelovens regler om kontaktforbud for å «skape den nødvendige trygghet, ro og stabilitet for fornærmede i alvorlige volds- og overgrepssaker». Disse medlemmer mener forslagene er svært interessante, og mener det er naturlig at regjeringen vurderer forslagene dersom det skal fremmes sak for Stortinget om å endre vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud. Disse medlemmer mener det er sterkt beklagelig at statsråden i sin uttalelse datert 4. april 2022 avviser å se på endringer i dagens regler om kontaktforbud i straffeloven.

For øvrig viser disse medlemmer til begrunnelsen i representantforslaget.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre et regelverksarbeid om varslings fra kriminalomsorgen der hensynet til fornærmede og etterlatte vektlegges sterkere enn det som ligger i dagens regler.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av en ordning med elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) ved brudd på besøksforbud.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre støtter forslaget om en regelverksgjennomgang av varslingsrutiner i kriminalomsorgen. Disse medlemmer viser til at mange voldsofre lever i frykt og usikkerhet i mange år etter at volden har tatt slutt. Varslingsrutiner når en gjerningsperson har permisjon og lignende, er derfor viktig. Disse medlemmer viser til høringsvaret fra Stine Sofies stiftelse, hvor de påpeker at deres erfaring er at dagens varslingsrutiner ikke fungerer godt nok.

Disse medlemmer viser til at det i løpet av de siste åtte årene er registrert over 25 000 saker om mishandling i nære relasjoner. I samme tidsrom er ordningen med omvendt voldsalarm kun benyttet om lag 65 ganger. Omvendt voldsalarm øker sikkerheten for utsatte voldsofre og medfører at voldsoffer slipper å være den som må ta belastningen med å bære voldsalarm. Voldsofre er frustrerte over at ordningen ikke er mer utbredt, en frustrasjon disse medlemmer deler.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det jobbes med et forslag om å åpne for bruk av omvendt voldsalarm ved brudd på besøksforbud, og at justis- og beredskapsministeren den 2. februar 2022, på et spørsmål fra Sosialistisk Venstreparti, sa at «et lovforslag er på trappene». Dette medlem spurte igjen 4. april 2022 om ministeren kunne si noe mer konkret om når et lovforslag ville komme til Stortinget, noe ministeren ikke kunne. Dette medlem er utålmodig, og støtter derfor forslaget og håper det kommer snarlig til Stortinget.

Dette medlem viser til at kontaktforbud på ubestemt tid er et inngripende rettighetstap, men er nødvendig i særlige tilfeller for å gi fornærmede nødvendig trygghet, ro og stabilitet. Dette medlem mener det kan være grunn til å se på terskelen for bruk av evigvarende kontaktforbud, og om hensynet til ofrene må vektlegges i større grad. Dette medlem mener imidlertid at dette må vurderes opp mot inngrepet i bevegelsesfriheten til den forbudet retter seg mot, og utredes opp mot våre internasjonale forpliktelser.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til at dagens lovregler om kontaktforbud innebærer at kontaktforbud som hovedregel skal fastsettes for et begrenset tidsrom, inntil fem år. Dagens lovverk åpner imidlertid allerede opp for at kontaktforbud unntaksvis kan ilegges på ubestemt tid dersom «særlige grunner» tilsier det. I dette ligger det at et tidsbegrenset rettighetstap kan ilegges i saker som dreier seg om alvorlige straffbare forhold, hvor et tidsbestemt kontaktforbud ikke anses tilstrekkelig.

Dette medlem viser til at et kontaktforbud utgjør et inngrep i bevegelsesfriheten til den forbudet retter seg mot. Bevegelsesfriheten er blant annet beskyttet av Den europeiske menneskerettskonvensjon. Lovreglene om kontaktforbud må derfor holde seg innenfor konvensjonens rammer. Dagens lovverk balanserer hensynet til fornærmedes behov for beskyttelse opp mot domfeltes rett til å kunne bevege seg fritt. Jo mer alvorlig den allerede begåtte straffbare handlingen er, og jo større faren er for at domfelte kan komme til å begå nye lovbrudd, desto større innhugg i bevegelsesfriheten kan forsvares.

Dette medlem mener at dagens lovverk rommer en tilstrekkelig fleksibilitet for å imøtekomme behovet for et tidsbegrenset kontaktforbud i de tilfellene hvor det anses nødvendig. Dersom terskelen for å ilegge et tidsbegrenset kontaktforbud senkes, vil dette forrykke balanseringen av to kolliderende menneskerettigheter på en uheldig og uønsket måte. Et langvarig og tidsbegrenset inngrep i bevegelsesfriheten er svært inngripende, og bør være forbeholdt de mest alvorlige straffesakene, slik dagens lovverk legger opp til.

På denne bakgrunn vil dette medlem ikke støtte forslagsstillernes forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen etter gjeldende rett senkes.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av en samlet komité. Tilråding II fremmes av medlemmene fra Arbeiderpar-

tiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen gjennomføre et regelverksarbeid om varsling fra kriminalomsorgen, der hensynet til fornærmede og etterlatte vektlegges sterkere enn det som ligger i dagens regler.

II

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av en ordning med elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) ved brudd på besøksforbud.

Oslo, i justiskomiteen, den 12. mai 2022

Per-Willy Amundsen

leder

Else Marie Rødby

ordfører

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/1859 - HMK

Dato
04.04.2022

Dokument 8 : 133 S (2021-2022) - Representantforslag om styrking av ofres stilling

Jeg viser til brev fra Stortingets justiskomite av 22. mars 2022, der det bes om min vurdering av representantforslag 8:133 S (2021-2022) om styrking av ofres stilling. Representantene Foss, Stensland, Frølich, Pettersen, Kristiansen, Kapur og Bruflot foreslår gjennomføring av et regelverksarbeid om kriminalomsorgens varsling av fornærmede og etterlatte, innføring av ordning med elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud og endring av vilkårene for evigvarende kontaktforbud.

Det er viktige problemstillinger representantene reiser. En av statens viktigste oppgaver er å beskytte sine innbyggere. Arbeidet mot vold og overgrep er en prioritert oppgave for regjeringen. Vi vil arbeide for at kriminalitet ikke skjer og at den enkelte er sikret trygghet, god rettssikkerhet og tilgjengelige tjenester i hele landet. Hensynet til utsattes behov og rettigheter skal stå sentralt i utarbeidelsen av lover, regler og tiltak.

Med dette som utgangspunkt har jeg følgende kommentarer til punktene i representantforslaget:

- 1. Stortinget ber regjeringen gjennomføre et regelverksarbeid om varsling fra kriminalomsorgen der hensyn til fornærmede og etterlatte vektlegges sterkere enn det som ligger i dagens regler.*

Kriminalomsorgen har allerede i dag et visst ansvar for å gi fornærmede og etterlatte informasjon om straffegjennomføringen. Det følger av straffegjennomføringsloven at kriminalomsorgen i noen tilfeller skal varsle fornærmede eller etterlatte om tidspunktet

for endringer i situasjonen for en domfelt som gjennomfører straff. Nærmere bestemt gjelder dette varsel om tidspunktet for overføring til straffegjennomføring utenfor fengsel, for frigang, for permisjon eller straffavbrudd, og for prøveløslatelse fra fengsel eller forvaring. I tillegg skal kriminalomsorgen i noen tilfeller varsle fornærmede eller etterlatte om at en domfelt unndrar seg straffegjennomføringen. Regelverket er i stor grad utformet slik at varsling skal skje «[d]ersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet». Utformingen innebærer at kriminalomsorgen på skjønnsmessig grunnlag skal vurdere hvilke behov fornærmede og etterlatte må antas å ha for å kunne forberede seg på at domfelte kan påtreffes utenfor fengsel. Regelverket legger ikke opp til at kriminalomsorgen på forhånd skal innhente en uttalelse fra fornærmede eller etterlatte, hverken om den endringen for domfelte som besluttes, eller om disse har behov for, eller ønsker, å bli varslet.

Enkelte interesseorganisasjoner har fremhevet det som urimelig at kriminalomsorgen skal foreta en skjønnsmessig vurdering av behovet for fornærmede til å motta varslings, uten å innhente uttalelse fra dem. Også Kriminalomsorgsdirektoratet har tatt opp at regelverket om varsling til fornærmede eller etterlatte bør endres. For det første bør regelverket etter direktoratets vurderinger gi uttrykk for at det alltid skal vurderes om varsling vil kunne få betydning for domfeltes sikkerhet. Videre mener direktoratet at det bør kunne varsles i flere typer situasjoner enn det som ligger i dagens regelverk, for eksempel ved oppstart av soning, soningsoverføring til utlandet, dødsfall, deltakelse i media, og ved fremstilling i tilfeller hvor det er åpenbart at fornærmede vil kunne påtreffe domfelte.

Gjeldende regelverk søker både å ta hensyn til at fornærmede og etterlatte ikke skal utsettes for unødige påkjenninger, og samtidig støtte opp under domfeltes rehabilitering og tilbakeføring til samfunnet. For fornærmede og etterlatte vil det kunne være en stor påkjenning å påtreffe domfelte utenfor fengsel. Samtidig er det i samfunnets interesse at den domfelte rehabiliteres og tilbakeføres til samfunnet. Regelverket om straffegjennomføring bygger på prinsippet om en gradvis overgang fra fengsel til full frihet gjennom blant annet permisjoner og prøveløslatelse. En slik progresjon anses som avgjørende for en vellykket straffegjennomføring, og for at domfelte skal kunne tilpasse seg et lovlydig liv.

Utforming av regler om varsling reiser prinsipielle spørsmål om hvordan de ulike hensynene skal balanseres mot hverandre. At noen fornærmede ønsker mer utvidede rettigheter, betyr naturligvis ikke at det samme gjelder alle. Samtidig bør det ikke etableres rettigheter som rokker ved at straffegjennomføring primært er et offentlig anliggende, eller som det vil være for ressurskrevende å gjennomføre. Det kan være grunn til å gjennomgå de aktuelle reglene om varsling, men foreløpig prioriterer jeg annet viktig regelverksarbeid, herunder oppfølging av Sivilombudets særskilte melding fra 2019 om isolasjon i norske fengsler.

2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av ordning med elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) ved brudd på besøksforbud.

Jeg ønsker gode ordninger som ivaretar fornærmedes behov og krav på beskyttelse. Tiltak som kan hindre vold mot barn og vold i nære relasjoner er høyt prioritert i regjeringen. Jeg deler derfor representantenes syn på at det bør innføres en hjemmel i norsk straffeprosess som gjør det mulig å ilegge elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) ved brudd på besøksforbud. Dette vil medføre at fornærmede kan få slik beskyttelse på et tidligere tidspunkt, uten å vente på at domstolene tar stilling til spørsmålet. Etter mitt skjønn er det riktig at ulemper knyttet til preventive tiltak bæres av den som er pålagt besøksforbudet, ikke den som besøksforbudet skal beskytte.

Et forslag om omvendt voldsalarm i disse sakene har som kjent vært på høring. Jeg er glad for at mange aktører har gitt viktige bidrag til det videre lovarbeidet. Som representantene viser til er omvendt voldsalarm etter sin art først og fremst et tiltak som skal sørge for at det underliggende besøksforbudet overholdes. Det er imidlertid et inngripende tiltak, som må balanseres opp mot hensynet til fornærmedes behov for trygghet og sikkerhet. Jeg må vurdere høringsinstansenes innspill nærmere før jeg kan komme tilbake til Stortinget med et lovforslag.

3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.

Jeg deler naturligvis forslagsstillernes syn om at det ikke skal være fornærmedes ansvar å sørge for egen sikkerhet i tiden etter at domfelte løslatelses. Det er viktig at straffelovens regler om ileggelse av kontaktforbud er innrettet slik at fornærmedes beskyttelsesbehov blir ivare tatt på en god og effektiv måte.

Kontaktforbud er en straffereaksjon som ilegges av domstolene. Et kontaktforbud innebærer at den som har begått en straffbar handling, på nærmere vilkår kan forbys å oppholde seg i bestemte områder, eller å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person. Lovbryteren kan også på bestemte vilkår forbys å oppholde seg i sitt eget hjem.

Ved visse alvorlige volds- og seksuallovbrudd mot barn har domstolene en selvstendig plikt til å vurdere om det bør ilegges kontaktforbud overfor barnet, uavhengig av om sakens aktører har nedlagt påstand om dette. Formålet er å sikre at kontaktforbud faktisk blir vurdert når noen domfelles for vold og overgrep mot barn, og på den måten bidra til bedre beskyttelse av barn mot nye straffbare handlinger i fremtiden, se Prop. 167 L (2016–2017) punkt 5.1 side 26.

Dagens ordning er at kontaktforbud som hovedregel skal ilegges for en bestemt tid inntil fem år. I alvorlige straffesaker kan imidlertid fornærmedes beskyttelsesbehov

vedvare over lang tid. Loven åpner derfor for at kontaktforbud kan ilegges på ubestemt tid dersom særlige grunner tilsier det. Unntaksregelen er myntet på straffbare forhold som er så alvorlige at et tidsbestemt kontaktforbud ikke anses tilstrekkelig, se Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) punkt 30.1 side 456. Unntaket gjelder ikke ved forbud om opphold i eget hjem, som bare kan idømmes for en periode på maksimalt ett år.

Ordningen med kontaktforbud har til formål å beskytte fornærmede mot nye lovbrudd og ivareta fornærmedes trygghetsfølelse. Samtidig vil et kontaktforbud utgjøre et inngrep i bevegelsesfriheten til den forbudet retter seg mot. Bevegelsesfriheten er blant annet beskyttet av den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), og en ordning med kontaktforbud må holde seg innenfor de rammene konvensjonen setter. Gjeldende regelverk bygger på en balansering av hensynet til den voldsutsattes behov for beskyttelse og domfeltes rettigheter.

Dagens regler gir allerede nokså vid adgang til å ilegge kontaktforbud, og det gjelder forholdsvis beskjedne begrensninger for den tidsmessige utstrekningen av kontaktforbudet. Som nevnt åpner straffeloven for å ilegge kontaktforbud på ubestemt tid i de mest alvorlige sakene. I tillegg er det i prinsippet ingen begrensninger på hvor mange kontaktforbud som kan ilegges etter hverandre – forutsatt at vilkårene fortsatt er oppfylt.

Et langvarig og tidsubestemt inngrep i bevegelsesfriheten er mer inngripende enn kortvarige bevegelsesrestriksjoner og stiller større krav til vekten av de hensynene som begrunner kontaktforbudet. Etter mitt syn er det derfor velbegrunnet at adgangen til å ilegge tidsubestemte kontaktforbud skal være forbeholdt de mest alvorlige straffesakene, slik som etter gjeldende rett. På denne bakgrunn mener jeg at det ikke er grunn til å endre vilkårene for bruk av tidsubestemte kontaktforbud nå. I stedet bør man søke å utnytte de mulighetene som allerede ligger i regelverket. En endring som forslagsstillerne legger opp til, vil under enhver omstendighet kreve en utredning av handlingsrommet etter våre menneskerettslige forpliktelser.

Med hilsen

Emilie Mehl

